

LA RENAXENSA,

PERIÓDICH DE LITERATURA, CIENCIAS Y ARTS.

SURT LOS DIAS 10, 20 Y ÚLTIM DE CADA MES.

PREUS DE SUBSCRIPCIÓ.	REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ.	RECLAMS.
Tres mesos. 9 Rals.	Carrer de Jerusalem, n.º 32, primer pis.	Los subscribers per ratlla. . 1/2 Ral.
Al estranger, tres mesos. . 13 »		Los no subscribers per id. . 1 »
Ultramar, tres mesos. . . 18 »		Passant de 10 ratillas, á preus con-
Un número sol. 1 »		vencionals.

SUMARI.

Editta di Belcourt; per *Joseph Rodoreda y Santigós*.—Agricultura; per *Joseph Presta*.—A... (poesia); per *Francesch Matheu y Fornells*.—Demà; per *Eduart Vidal y Valenciano*.—Desde 'l Retiro (poesia); per *Antoni Llaberia*.—Inventari de la Tresoreria de la Séu de Girona; per *Fidel Fita*.—Ilusions (poesia); per *Jascinto Torres y Reyató*.—Lo Castell de Vilatorra; per *Joaquim Salarich*.—Oh trist! (poesia); per *Benet Giral*.—Bibliografia; per *J. Sardà y Lloret*.—Queixas d' un galan á sa dama (poesia inédita); de *Lo Rector de Vallfogona*.—Jochs Florals de la llengua catalana.—Novas.

Folletí.—Á la voreta del mar (opereta); per *Damàs Calvet*.—Historia de Banyolas (continuació); per *Pere Aisius*.

Com á tribut al mérit y en obsequi al senyor Obiols que tant alt ha posat lo nom de Catalunya, encabessem aquest número ab lo judici crítich que al Sr. Rodoreda li ha meregut

EDITTA DI BELCOURT.

Ópera en quatre actes, música del mestre EN MARIAN OBIOLS.

Cada vegada que per sort podem parlar de 'un triunfo alcansat per un fill de nostra terra, en qualsevol dels rams del saber humà que professi, sentim en lo cor lo mes lligítim dels orgulls, y no deixem la ocasió de cumplir ab una de las mes dolças missions del nostre periódich, com es la crítica imparcial y rasonada de tot quant se fass, de notable y digne per part de nostres benvolguts compatriotas.

Molts anys habian transcorregut sense que en lo nostre gran Teatre 's posés en escena cap obra nova dels nostres compositors, setnos difícil averiguar si era per culpa de las empresas que 's resistian á admétrer composicions de casa, ó be motivat per la desconfiansa ó desidia dels actors, fins que va esser anunciada la ópera que dona lloch á eixa revista: al fi, donchs, podiam esperar que un bon éczit vingués á demostrar als nostres aficionats

y entussiasmas que de casa podia sortir lo que de altra part surt, y que nó tenim qu' envejar la gloria ni la reputació de qui ben adquirida la tingua, porque d' eix grà de sorra que forma la nostra Pàtria estimada, apesar de las intrigas y de las miserias, que, trist es confessarho, persegueixen al artista en sa carrera, ixen y eixiran talents y genis, ja que 'l cor y la inspiració no son patrimoni ni de un país, ni de una escola, sino universals com qui 'ls ha creat.

Magnífich efecte presentava la sala d' espectacles del nostre Liceo en la nit del estreno de *Editta*; en palcos, sillons, públich, sobreixia una concurrencia escullidíssima ansiosa de apressiar las bellas que la obra pogués contenir. Alló era una manifestació pacífica si, pero unánime de amor á la pàtria que tants fills il-lustres ha produhit, y de la qui esperavam, y no sens motiu, que aquella nit ab l'audió de la nova *partitura* nos faria coneixer un nom mes per afegir á la interminable llista dels qui á Catalunya honran, y que aytal nom fora 'l de En Marian Obiols, célebre ja durant sa llarga carrera, tant per las numerosas composicions ab que ha enriquit lo repertori com per la esmerada direcció de las cátedras del Liceo Barceloní desde sa fundació, y de ahont han sortit deixebles tan aprofitats com En Eusebi Dalmau, á qui per un cas providencial ha tocat la direcció de la obra de son mestre, y que, á dir la veritat, ha complert son encàrrech ab perfecció y ab entussiasme y ha contribuhit com lo primer á fer ressaltar las moltes bellas que la obra entranya, imprimint la fé de que 's trobava possehit als artistes, á la brillant orquesta, als coros en fi, porque tots y quiscun tenian la mateixa idea: interpretar al peu de la lletra los conceptes del mestre y aumentar lo valor intrínzich dels mateixos, si possible fos, ab la execució inmillorable de totas y cada una de las pessas, de totas y cada una de las frases.

Lo llibre de aquesta ópera es un arreglo del senyor Fors de Casamayor, company molts anys fá del mestre Obiols y pera qui en distintas épocas ha escrit una infinitat de lletres de *romances*, cançons y *duettos* italians. Lo drama musical te algunas situacions altament dramáticas y ben trobadas

pera que 'l músich puga desenrotllar son talent y descriurer passions arrebatadas; mes lo que 'ns dol de debó es que 'ls nostres autors estigan obligats si volen veure sas obras en escena á escriurer en una llengua que no es la nostra, quan diferentas nacions á que nosaltres plens de una estúpida vanitat considerem molt menys il·lustradas que la nostra Espanya tenen *ópera nacional*; es á dir, vida propia pels artistes que no 's veuen obligats á captar á una literatura estrangera sempre difícilissima de cultivar un argument desconcertat que s'ervesca per posarhi música, y 'l pobre poeta inspiració bastant pera trobar y compondre eix argument en una parla que no es la sua y que per consecuencia immediata deu costarli infinitament mes de trobar.

Baix aquest únich punt de vista, y tenint en compte las dificultats inmensas en que deu haberse trobat lo senyor Fors pera ultimar lo *libretto* li enviem del fondo de nostre cor la mes carinyosa enhorabona.

Passem are á fer una ressenya del efecte que 'ns produhí la música del mestre Obiols.

La sinfonia, de tall italiá que no 's desmenteix en tota la obra, te motius agradables, particularment lo sis per vuyt del *al-legro*; segueix á aquesta un' *aria* corejada de baix perfectament instrumentada; notabilíssima es en aquest acte la *romança* de contralt que te un preludi inspirat y ricament desenrotllat, y que prova en l' autor coneixements estensos en armonia y contrapunt; de bastant efecte es la romansa de barítono que á aqueixa segueix y dramátich lo *duo* de tenor y barítono ab que termina l' acte primer.

Un coro de perfecte sabor bucólich y una pregaria serveixen de introducció al acte segon, y després de aquell vé la pessa de la obra que mes interessa al públich, la romansa de soprano cantada ab gran passió per la senyora *Borsi de Giuli*, pessa que valgué al autor y á l' artista lo mes lligítim y complet dels triufos; per desgracia vé colocada després de esta hermosa plana un' *aria* de baix que á pesar d' esser cantada ab intellgencia per lo senyor Vidal no fá tot l' efecte que produhiria sens dupte posada en cualsevol altre punt de la partitura; digne es de notarse també en aquest acte lo final perfectament escrit y orquestat.

En lo tercer acte mou la atenció la romansa de barítono y lo duo del mateix ab lo baix, pessas las duas que están en caràcter y que fóren perfectament cantadas per los senyors Quintili-Leoni y Vidal. En lo ball que comensa despres de una mutació d' escena entre la infinitat de motius que 'l forman notarem un *andante* de violoncellos, un temps de *Mazurka*, lo vals y la galop final; en eixa ben treballada y orquestada escena de ball fa las delicias dels concurrents la senyoreta Mauri ben secundada per lo senyor Baratti y cos coreográfich. Fineix l' acte tercer un concertant grandíós y de veritable efecte dramátich.

L' acte quart es lo mes fiach de la obra, que al-
gun debia serho, si be en ell hi trobem notable un

solo de clarinet, executat ab intenció y expressió per lo senyor Salvatori, un bonich duo de soprano y contralt ahont lluheixen sas facultats las senyoras Borsi y Treves; en lo terceto que segueix hi trobem algunas frases que 'ns fan pler, y lo himne ab que termina la obra es grandíós y deixa satisfet al públich.

La obra en conjunt fou brillantment presentada y cantada. Las senyoras Borsi y Treves, los senyors Carpi, Quintili y Vidal, la parella Mauri-Baratti, la orquesta, coros y tots los qui hi prengueren part cumpliren com á bons y á tots sense escepció enviem nostre cordial y entussiasta enhorabona.

També felicitem á la empresa per lo bon pensament que tingué al acceptar la obra del Mestre Obiols y per lo cuydado y propietat ab que fou presentada; al senyor Barret, director de escena del mateix gran Teatre per espay de molts anys, porque torná á encarregarsen per amiatat al autor y millor éxit de la producció y al editor senyor Vidal per haber alentat al autor en son treball y haberse afillat la obra á fi de abreviar inconvenients per la sua representació.

Al mestre Obiols sols una paraula: *enderant*.

JOSEPH RODOREDA Y SANTIGÓS.

AGRICULTURA.

Es tan gran aquesta paràula que ella sola ompla tot lo mon.

La agricultura proporciona á la humanitat lo mes necessari pera viurer, ella es, diguemho aixis, l'ànima de la societat, puig que sens ella no hi ha societat possible, porque si la agricultura no criés primeras materias la industria no existiria, ni tampoch hi hauria comers. ¿D' ahont surten las substancias tan vegetals com animals mes necessarias al home pera la seva alimentació? ¿D' ahont trau l' home las materias ab que confecciona los seus vestits tant de canem y lli, com de cotó, seda, llana, pel y ploma? ¿D' ahont surtirian las substancias y materias de luxo, per no dir superfluas, ab que l' home regala lo seu paladar y cós, sino fos la agricultura? Donchs si la agricultura dona tot aixó, ab plena veu podem dir que es la base de la societat, que es la columna que sosté las nacions y, en una paraula, que es la essencia de la humanitat.

L' home es fet á imatge y semblansa de Deu: cap classe de la societat te mes motius de semblarli que l' agricultora, no per lo seu treball material sino per los resultats de aquest unit ab l' estudi, ab la observació, ab la ciencia. Deu criá lo cel y la terra de nores, y l' agricultor ab la materia que Deu li doná continuament está treballant pera criar novas plantas y nous animals, y ab los seus estudis é intellgencia modifica las condicions dels uns, altera las dels altres, aumenta son número y procura ferlos mes útils á las sevas necessitats y gustos. Y ¿qui son los hòmens que generalment s' dedican á la

pràctica ó exercissi de aquesta ciencia? La gent més senzilla de la mateixa societat, la gent de instrucció més limitada, de costums més morigerades y de menors aspiracions, vanitat y necessitats. Mes la agricultura que es una ciencia que necessita de tant coneixements pera ser explotada com se deu, que te per aussiliars á la Botànica, la Geologia, la Geografia, la Física, la Química, las Matemáticas, la Zoologia, la Veterinaria y la Arquitectura, ¿deurá continuar essent exercida ó practica per la mateixa classe de gent que ha fet fins ara lo que ha sabut, y no ha comprés, perque no se han ensenyat las milloras que poden introduhir-se en lo cultiu de las terras y en la cria, multiplicació y millora dels animals doméstichs? Creyem que no: sino que deu esser exercida per hòmens de gran vasta instrucció, que al mateix temps que coneixen las diferents parts de que s'componen los vegetals, sápigam també las funcions que cada una de aquestas parts desempenya, las necessitats de cada classe de plantas, ja en los treballs de cultiu, ja en la seva alimentació com també la calitat de terra que necessitan, acció dels agents naturals sobre las mateixas plantas y sobre tot que sápigam combinar la cria dels animals que poden mantenir segons la mena de plantas y estensió de terreno que cultivin, fi de que d' aquesta manera si lo pagés, després de haver esmersat treballs y diners en conrear las terras per circumstancias que ell no s' podia esperar, se li malmet la cullita, al menys sino te guany que no tinga perdua, ressarcintse d' aqueixa venda dels animals que hagi criat y aprofitant ab la cria moltes substancias que de altre modo hauria de llensar.

L' agricultura es lo puntal de la humanitat y lo sustentacle de las nacions, y sembla estrany que essent la ciencia mes universal y necessaria del mon se mire ab tan poch interés no sols per part dels governs, sino també per part dels propietaris d' aquells que s' dedican á la carrera de las letras; aixís es que á la terra no se li fá donar tot lo que ella pot, no s' milloran ni aumentan los fruyts y animals en la cantitat y calitat que s' hauria á fi de lograr que de tot lo necessari hi hagués molt y ls aliments no poguessin faltar may á ningú per pobre que fós.

D' ahont naix, donchs, aquesta falta de interés, aquesta indiferencia, aquest menyspreu ab que s' mira l' agricultura? En nostre humil concepte es resultat de que no s' coneix ni com á negoci lucratiu, ni com á especulació recreativa: com á negoci lucratiu perque no n' hi ha un altre de tan bo, puig que si la agricultura s' exerceix be, es negoci que no está subjecte á perduas; podrá succehir que durant un any no s' guanyi, pero tampoch s' ha de perdre quan se te montat de manera que tot se pugui aprofitar y no s' hagi de llensar res, es á dir, quan se te ben combinada la cria d' animals ab lo cultiu de plantas; y com á especulació recreativa, perque desde l' arreglo de las terras fins á la mes insignificant operació, naixement y creixement de plantas y animals, confecció de nous productos y

objectes ab los procedents de l' agricultura, tals com formatges, mantegas, natillas, elaboració de vi y d' oli, fabricació de esperit de vi, ayguardent y mistelas, arrops y conservació de fruytas, tota mena de mobles rústichs, com taulas, banchs, cadires, casetas, pabellons, ponts, rams de flors y adorno de habitacions, preparació de fustas per las diferents construccions, etc., etc.; totas las operacions, repetim, agradan á aquells que las venen fer y molt mes á aquell que té alguna inteligencia en ellas. De manera que bé s' pot dir que lo verdader agricultor está continuament disfrutant, gosantse ab la vista del hermós cuadro que la naturalesa li ofereix, al mateix temps que sempre distret ab gust, procurant arrencar nous secrets á la mateixa naturalesa. Es ben segur que si aquesta munió de jóvens que acut á las Universitats é Instituts ansiosos de saber, coneguessen la poesia y utilitats de la agricultura, en lloch de estudiar las carreras de Medicina, Farmacia, Notariat, Abogasia y altres es segur que s' dedicarian á coneixer be y á exercir la ciencia agrícola y serian mes útils á ells mateixos y á la patria. Ella ofereix plassas molt bonas per molta mes gent de la que habita en nostra privilegiada Nació que, per serho, en totas las Exposicions d' agricultura que s' han celebrat, sos productos sempre han merescut alguns dels millors premis; y ara, en la última Exposició Universal celebrada á Viena, sense la munió de premis de mes ó menys categoria que particularment s' han donat á agricultors de totas las provincias d' Espanya, la may prou exaltada Societat del Institut Agrícola Catalá de San Isidro, batallant ab los mes forts inconvenients ha sabut presentar tan variable y hermosa col·lecció de productos agrícolas vegetals y animals que ha sigut premiada ab un dels primers, ab Diploma Medalla de Honor.

Si aquets resultats obté l' Espanya y sobre tot Catalunya faltantli molt per exercir la Agricultura ab la perfecció que li requereix segons los avensos dels demés rams del saber humá, be s' pot dir que es per lo privilegi que la Naturalesa li ha concedit.

Si ls pagesos tinguessen la instrucció necessaria, si ls propietaris dediquessen los seus fills y particularment los mes grans ó de mes bona disposició al estudi y exercici de nostra ciencia, si aquesta tingués per part del Govern tota la protecció que s' mereix la Nació Espanyola seria la primera en riquesa y poder, la mes felís del mon, perque n' ella s' hi trobaria lo benestar, hi hauria mes pau y la alegria sobreixiria per tots los seus costats.

JOSEPH PRESTA.

A...

Torna, conort y vida
de l' ánima qu' anyora
ton dols sonriure, ton plascent mirar.
Del sol la llum fugida
recordaré á tot' hora,
mes no 'm podré á sos ratxs assoleyar.

Torna, sol d'alegria!
Verger en primavera
dins ton pit amorós m'hi tens guardat.
Si, com l'alarb ania
dessota la palmera,
pogués viure á tos peus, enamorat!

Mes ay! de ta partida
lo fresch recort m'apena
y 'm glassa encara aquell adeu derrer.
Per' fugir desseguida,
perqué, dolsa sirena,
fadares ab tos cants al mariner?

Lo corch de l'anyoransa
ja l'ánima 'm rosega
y á mos ulls abrasats fa pujá 'l plor.
Lo blanch hivern qu'avansa
devant méu s'arrossega
y ab sa má descarnada 'm gela 'l cor.

Sol, com lo pi selvatje
qu'arrelant en la roca,
anyora de la vall lo fresch rosé,
fantasiant ta imatge,
ton nom sobre ma boca,
l'ánima fora de món cos, viuré.

Viuré, si; mes un dia,
quan món seny defallesca,
al gel de l'anyoransa 'l cor morint;
quan, en crúa agonia,
á tothom aborresca,
ta memoria y ton nom sols benehint;

Torna, verge estimada;
com l'àngel de ma guarda,
obra mós ulls ab ta lleugera má;
y ta brillant mirada,
en ma boyrosa tarda,
á l'amor y á la vida 'm tornarà.

FRANCESCH MATHEU Y FORNELLS.

DEMÀ.

Aquí teniu una de las paraulas més curtas, més significativas y més trascendentals de la nostra llengua.

Per si sola, ella diu més que llibres voluminosos, que crónicas vellas y arrugats pergamins.

Qualsevol que 's dongui á reflexionar mitjament sobre lò *demà*, veurá lo efimèrich del *avuy* y lo tranzitori del *ahir*.

Lo poble, que tot ho sintetisa, que tot ho depura, y que sap cercar fins la quinta essencia de las cosas ha trobat apropósit de la paraula que intitula nostre capítol lo famós ditxo *Desgraciat qui no té demà*! Y quan lo poble ha dit una sentència, ja hi poden pujar de peus, que ni 'l temps li esborrarà la plana, ni la experiència lo deixarà mentider.

Cavilem, donchs, curts instants y veurem que la paraula *demà* es tan antiga com la existencia

del mon; prova sino, que Dèu lo primer que disposa va ser lo *demà*.

Ell podia sino fer lo mon en un sol instant, y ab tot volgué ferlo ab sis dias consecutius, passant á ser cada un d'aquells successiu *demà* del immediat; oferintnos d'aquesta manera sis palpables exemples de que l'home no ho déu fer tot en una sola vegada, diventne ser comedit y previsor com li recorda l'altre celebrèrrim adagi: *Demà serà un altre dia*.

Per passar un dia deu donarse corda al relloige de la vida, ço es alimentarse, y aixó deu ferse ab la fruyt del treball legitim. Del il·legítim jo'n dich roba y per los lladres ja hi ha una lley, que encara que sempre 's practiqui, culpa méva no es: y deixemnos de vuyts y nous y anem al cas. De aquí que per menjar *demà* tenim que fer lo cap viu, prenent partit de la formiga que sempre procura per *demà* practicant la aforística máxima que 's creuha haber inventat los economistas. Consumir y acumular.

Recordo á punt la resposta de un pastor, home de tants anys com experiencia, que preguntat com ha feya per viurer tant y tant bo, respongué: *Guardant per demà gana y pa*.

Per més fe de lo que dich, feu memoria de aquell cuento de un pare que deixá á son fill per tota herencia aquesta máxima escrita: *Qui no té demà te capta*.

Pero dech advertir qu' es necessari molt compen en la aplicació de aquesta sentència, perque l'home li ha donat trabucadas traduccions; algunas de ellas se semblan á las famosas capsas de tabac, que 's conta que usavan certs frares, que tenint taps, qui no coneixia 'l revés del dret era fácil que ensumés per rapé peladuras de atmetllas torrades.

Dich aixó, perque de molts he vist qu'espera lo *demà* se han mort de gana, y may deu oblidar aquell altre ditxo, y va de ditxos, que diu: *ajudaré, i ajudaré*, ni menos estarse ab las mans á la butaca esperant lo sant adveniment ó com per desgracia se 'n diu! *lo demà del espanyol*, que esperant *demà* y prenent lo sol, no treballá y 'l gram se menjá la vinya.

Tampoch deu ferse lo d'aquell, que per reposar *demà* tot ho volia fer avuy, imitant l'home de la faula que per ser rich de una vegada, va obrir la gallina que li ponía temporalment los ous d'or, quedantse després com se sol dir: *Sens bous y sens esquellas*.

Es cosa probada que no va pas més lluny aquell que més corra, de tot lo qu' es despren que l'home té que ser previsor perque 'l *demà* no s'acaba per si l'avuy, y que la gran manera pera ferse rich es la que revelá aquell marxant á un que volia escorcollar lo secret de sa riquesa pensant que feya moneda falsa. *Guanya tres y gasta hui, y serás rich demà*.

Reasumint. Una de las virtuts del home deu ser la esperansa, y qui no té *demà*, está faltat d'aquesta santa virtut.

Pel *demà* l'home treballa.

Pel *demà* es lo fill bon fill, puig sap que *demà* pot ser pare y Déu ha dit: *Tal faràs tal trobaràs.*

Lo ciutadà honrat compleix ab sos debers pel *de-mà*, puig no ignora que devant del tribunal de la historia sas accions serán benehidas ó execradas.

Lo treballador recordant lo *demà* sap que altre remey no resta que portar la creu de la vida fins al calvari de la mort hont reposará en llit de flors ó de espinas segons sos mereixements sian.

Y per últim, no mes se necessitan dos dits de front pera conèixer la excelencia de tot quant he dit y més que callo, per no cansarvos, puig es just que qui tant ho predica guardia quelcom per *demà*.

EDUART VIDAL VALENCIANO.

DES DE 'L RETIRO.

Al entorn meu lo *Retiro* desplega ufanós sa pompa, que 'l segle d' or d' una llengua ve á esmentar á la memoria.

A mes plantes ajeguda veig Madrit, la vila mora que d' Espanya reb la vida y á Espanya la vida roba. Part de llà miro aixecarse de dins d' una vall á *Atocha*, monument de fé cristiana, padró d' espanyoles glòries; y al enfront lo *puig dels àngels* qual cima un temple corona, que es centre d' una península y no d' una patria tota. Mas ay que tantes belleses m' amaga del fum la boyra que á borrallons deixa enrrera rápida locomotora, deixantme ab ell la tristesa quant lo cor se m' en emporta, pensant sols que ella va á veurer cel y mar de Barcelona.

Be podria, si ni manca, mon desitg donarli forsa, per passar d' una brançada serres, valls y planes fondes. Barcelona, ciutat bella remey de mes penes totes, ¡quant fa que't veigsols en somnis, quant temps que mon cor se trova tan plé de tú que s' ofega, tan lluny de tú que s' anyora! Oh mar de remors dolíssims, oh mar de crespades ones, voldrá Déu que haja de jeurer lluny de tu en estranya fossa, sens l' abrich de tes arenes, ni 'ls gemechs de ta veu dolsa! Oh cel de blavor puríssim, oh cel de daurades boyres, voldrá Deu que quan mos parpres los dits de la mort me cloguen, cel estrany haja de veurer

ajegut dintre la fossa, sens sentir may cap rosada ni cubrirla may cap boyra! Ab tu, oh patria, fantasio mirant la locomotora que rápida va perdentse allà á l' horisó confosa, com tu 't pers, patria estimada dintre un horisó de glories, hont culls nous lloers qu' Espanya va trenant á sa corona; y com jo que 'n tu la pensa y de ton sol bell á l' ombra, de la humitejant boyrina la testa ardorosa molla, vaig perdut entre desitjos y entre desenganys á l' hora, cridant foll ma Catalunya ab veu que en mon pit ressona, mentres del vapor en áles la locomotora vola, per veurer á la nova auba cel y mar de Barcelona.

Sant recort de Catalunya que mon son cada nit torbas, patria, si haig de morir-me sens reveuret, sia d' hora. Déu, del qui mor d' anyorança, diu que l' ànima col-loca baix lo cel que vulgué veurer, del mar que tant ayma á vora; y en áles jo dels desitjos, oh patria que mon cor omplas, fendint l' espay podré veure cel y mar de Barcelona!

ANTONI LLABERIA.

Madrit, Janer de 1874.

INVENTARI DE LA TRESORERIA

DE LA

SÉU DE GIRONA

FET EN 1470.

(CONTINUACIÓ.)

LALTRE CAXE DEL ARGENT:

Item en laltre caxa, après de la demunt escrita, qui te dos panys quis tanquen, foren trobades les coses següents:

24. Primo en hun caxonet del hun cap de dita capsas se atrobaren sinch fermalls, appellats *noscles* (1): quatre grans e hun petit ab pedres de diverses colos. La hun ha senyal de *rochs ab barres vermelles* ab una pedre morada grosse al mix e moltes altres menudes e algunes perles. Laltre te senyal demont ab una *flor de lir* al cap demont ab pedres de diverses colos. Laltre ab senyals armeltats ab senyals de servos negres, en lo qual al mix ha una pedre grossa ab un rollo de perles menudes. Laltre gran es sens senyal ab V pedres grosses e altres pedres no ten grosses. Lo pus petit te quatre senyals armeltats ab senyal de *aguiles*, ab una pe-

(1) Falta en Labernia. Vejis' lo glossari de Dufresne, art NUSCA. Es evident que lo mot catalá *noscle* prové del diminutiu *núscula*.

dre al mig grossa e quatre altres entorn, dues blaues e dues morades (1).

25. Item una tovellola de li brodada dor e de seda. Ser-vex per traure le *spina* (2).

26. Item un altre tovellola brodada, al entorn e als caps, de seda.

27. Item hun oratori de vori de dues pessas, quis tenen: a la una part es lo crucifix, a laltre la Verge Maria. Sta dins hun stox de cuyro.

28. Item un *noscle* brodat dor e de seda, sens pedres, ab la Verge maria e dos angels; e noy ha argent gens.

29. Item una capseta de argent longueta, ab tres caxo-nets per tenir oli per lo Sor. bisbe com fa los ordens.

30. Item una capseta de vori.

31. Item una mitre de domesqui blanch. Es del bisbe.

32. Item dues tunixelles de seda vermella brocades dor per lo bisbe, e son folrades de seda verda o tersanell vert.

33. Item una crossa de argent en quatre trossos; qui sta dins hun gorniment, o stoix de cuyro negre. Es la crossa *migana*.

34. Item un altre crossa gornida de argent. La *manor*.

35. Item hun libre gran, cubert de vellut carmesi, apel-lat *pontiffical*, ab dos tencadors de argent deurats, ab hun hermalt en quiscuns e una *arme* al mix de dit hermalt, que es un *castell* ab una *crossa demont pintada*. E comen-sa dit libre «*pontifficalis ordinis liber*» e finex «*archiepis-copum nominare*» (3).

36. Item en hun tros de tersanell morat foren trobades moltes pedres de vidre, e una ymage de coral, e alguns ar-malts e crestalls (e) trossets de argent.

37. Item tres parells de cendalies ab lurs sebates.

38. Item una *biblia molt bella*, cuberta de domas blau, ab son stoix ab senyals de mur, ab quatre tencadors deurats ab hermalt a quascu ab senyal de flor de lir (4).

39. Item hun ordinari petit sens tencadors.

40. Item un *paner* notat e cubert de pell negre (5).

41. Item hun libre, o collectari cubert de pell groga.

42. Item un altre libre appellat *ordinari del bisbe* cubert de pell groga.

43. Item hun libre cubert de pell tenada, en que es lo *test del genesis* glosat.

44. Item hun libre appellat *missale*, cubert de pell blau, vell molt antich.

45. Item un altre ordinari cubert de pell verda, molt vell.

46. Item un altre ordinari cubert de pell groga.

47. Item un altre ordinari petit sens pots (6) ab cuber-

tes engrutades e cubert de pell groga, ab tencadors de bo-tons de cuyro groch.

48. Item un altre ordinari molt vell ab les pots corcades cubertes de pergami.

49. Item un altre ordinari vell, destornat, cubert de pell groga.

50. Item un altre ordinari gros cubert de pell groga ab quatre bulletes a la una part e sinch en laltre.

51. Item un libre de benediccions bisbals ab altres coses, ab pots cubertes de pell tenade sens tencadors.

52. Item un stoix brodat de seda de diverses colos ab uns corporals dintre.

53. Item una caxeta de cuyro sens res dintre, ab bagues que semblen de argent e un tencador.

54. Item una caxeta de fust dins la qual ha certes reli-quies.

55. Item una tevelloda (1) de li, brodada de seda ab flo-condina de seda de diverses colos.

56. Item un altre tovellola brodada.

57. Item tres tovelloles de seda, qui servexen quant se beneheix la crisma.

58. Item algunes floquedures o cordons per les crosses.

EN LO ARMARI DE LA CRISMA.

59. Primo tres brocals de argent: hun gran, altre menor, altre pus manor; tots ab senyal de *cruylles* (2).

60. Item un ambut petit de argent.

61. Item vuyt scudelles ab vuyt culleres; e dites scude-lles tenen cascun una ansa, o orella, ab senyals de *cruylles*.

62. Item una casseta de aram, qui servex per la mis-tura de la crisma.

63. Item dos bossins petits de aram.

64. Item tres crimeres de leuto deurat, ab un stoix de cuyro negre.

65. Item un brocal de coure gran e dos petits.

FOR LO HERMARI.

66. Item una creu de crestall.

67. Item en lo hermariet petit de fust sta la *senta spina*.

68. Item un altre hermari, en que stan alguns amits del Sor. bisbe, e hun ordinari, e hun libret de orations quis dien com les proffessos van per ciutat (3).

69. Item la *Custodia maior*, qui sta en hun hermari gran (4).

70. Item hun missal cubert de pell vermella ab dos ten-cadors de leuto, qui fou de la heretat de mossen oliver; lo qual lo Sor. bisbe ha fet donar al hereter de dit mossen oli-ver, o en guillen pons. Sciva (5) de manament; e axi ne fas exida.

71. Item un calser de argent, deurat dintre la copa e al boto del mix, e al peu entorn per les vores deurat, e sobre lo peu ha una creu deurada. E una patena ab una creu al mix ab una *ma qui te dos dits alsats*; deurada dita patena

(1) Sobre las familias, en est número denotadas vejis' lo *Nobiliari* d' En Piferrer:

(2) Vera *espina* de la Corona de N. S. Jesucrist, qual insig-ne reliquia permaneix en la Séu. Lo *Liber Notularum*, n.º 17 fol. 180 a, porta l' *auto* d' erecció de la festa d' esta reliquia de qual festa fou instituidor y dotador lo bisbe Arnau de Monro-dó ab aprobació de son Capítol en 4 d' Octubre de 1346.

(3) Vejis' Villanueva, XII, 207-209.

(4) Villanueva (XII, 108-110) fou lo primer qui feu la veri-table historia de aquest artístich y preciosíssim códice, propie-tat de la Séu de Girona desde l' 10 de Octubre de 1456 fins al infausto decret de incautació d' En Ruíz Zorrilla. Ara pertany á la biblioteca provincial de Girona, ahont l' admiran naturals y estrangers. Las cubertas de vellut vert ab quatre civellas d' or, que foren posadas en 1629 en lloch de las primitivas de domas blau, ara son de vellut carmesi ab tencadors de plata.

(5) No cal pensar en cove ni cistell. Probablement vol dir *col-lectari*, *pandectas* de tota mena de cántichs *notats*, ó posats en música.

(6) *Post* en singular.

(1) *Tovallola*.—Es de notar lo mot *flocondina* de clara sig-nificació.

(2) Berenguer de Cruilles bisbe de Girona desde 1348 fins á 1362.

(3) Est párrafo fou rallat per lo mateix autor del inventari, qui escrigué á la marge: «*es bax scrit a CXIII cartes*, ço es fol. 113. b.

(4) Sobre aquesta *custodia*, una de las més preuhadas joyas monumentals d'Espanya, vejis' lo bon article d' En Enrich Gir-bal, ap. RENAXENSA, any I, pag. 121-123.

(5) En lloch de «*si va*».

per les vores ab son stoix cubert de cuyro vermell. Es ver
que dit stoix serveix are al calzer dor.

72. Item una patena de dar pau ab la Verge marie al
mig deurada.

FIDEL FITA.

(Seguirá).

ILUSIONS.

Floretas espargidas
del camí de la vida en l' asperesa
son las ilusions; tendras y esquisidas,
de vius colors tenyidas
qu' afalagan l' esprit ab llur bellesa;
y, falsas y enganyosas,
quan mes llunyanas son mòlt mes hermosas.

Floretas qual essencia
respirarla de prop l' home voldria,
y ab desfici corrent y ab impaciencia
per sentir sa evidencia
¡quantas vegadas ¡ay! un hom s' hi fia,
y aquella essencia fina
tantost l' hem respirada 'ns enmatzina!

Flors que á voltas ruixadas
son per lo plor en que lo cor esclata
desitjós d' emocions tot just somniadas;
flors qu' al esse arrencadas
lo vent gelat del desengany las mata
y deixa convertidas
en amarch fel las llágrimas eixidas.

¡Y encar assedegada
n' está de pler l' alé de nostra vida,
y del festí en la copa humitejada
una y altre vegada
la boca hi arrimém adalehida,
sens may pensá' ab feresa
que 'l pler d' avuy demá 'ns pot dar tristesa!..

Que 'l cor se ns neguiteja
de gloria famolench; que 'l mon 'ns dona
verdench llorer y ns honra y ns festeja,
tantost la negra Enveja
del premi y del aplauso ella s'adòna,
ab sa alé 'ls enverina
y cada brot de flor... 's tòrna espina!....

En tant vola la vida
bregant en va en lo món cercant la ditxa:
¡tot es una il·lusió! hermosa mentida
qu' á viurer 'ns convida,
mentres lo temps feixuch crudel trepitxa
la feble vida nostra
y 'l front 'ns fá humillá' y la tomba 'ns mostra.

Si, donchs, tan enganyosa
y tant aquesta vida es ilusoria...
¿hont en la terra la vritat reposa?

Dessota d' una llosa
transformada en podrida vil escoria,
en un solch encongida
de las farsas del mon avergonyida.

Vritat que solitaria
sol deixarla tothom, casi oblidada
dessota freda pedra funeraria;
ni una trista pregaria
ningú hi murmura apenas: allunyada
de mondanals intrigas...
¡sols te una creu y una eura per amigas!

JASCINTO TORRES Y REYATÓ.

LO CASTELL DE VILATORTA.

(Continuació.)

II.

LA CAPTIVA.

Fátima contenta y alegre sens adonarse que nin-
gú seguia sos passos, se encaminá á la cambra
principal del castell, creyent trobar en ella á un
enviat de son pare.

—¿Sou vos, li digué ab to arrogant un guerrer
colrat pel sol, la filla del que era walí de Barce-
lona?

—Só Fátima, filla de Zatto.

—Donchs bè, Fátima, filla de Zatto, sou ma pre-
sonera de guerra y tingueu per cert que 'l esser
vos tant bella me fará faltar á mos debers, guar-
dantvos per ma cambra en lloch de enviarvos á
Agolant, rey actual de Barcelona, qual plassa ha
conquistat despres de haber mort y dispersat la
major part de las tropas que la defenian... Her-
mosa captiva no apar sino que vostra llengua s' ha-
je anuat, puig res dieu á vostre conquistador...no
es estrany, la nova ha sigut aixis tan inesperada...
Retireuvos á vostra cambra; espero que demá 'm
parlareu; que, coneixent lo que os interessa, arre-
glareu, vostre conducta á mos desitjs... hermosa
Hurí, que lo Profeta os guii.

En tant que Fátima y Beatrís están discorrent so-
bre sa nova, trista é inesperada situacio, será bo que
referim á nostres lectors lo que sobre aquest succes
diuhen las crónicas catalanas.

Era l' any 784 quan Agolant rey de Marruecos
vingué de África á Catalunya, sitiá á Barcelona y
entrá en ella: «venjant los agravis rebuts no sols
en las personas eclesiásticas y seglars sino també
en las pedras ab extraordinaria barbaritat.» Aques-
ta fou la quarta volta que 'ls moros se possessiona-
ren de la antigua Barcelona.

«Passaren endavant, ¡diu Feliu en sos anals, los
moros sa conquista, acudiren á la recuperació de Gi-
rona y ho lograren per la munió d' alarbs que de tota
Espanya venia á aquesta Provincia; oposárentse los
cristians valerosos, empero lo nombre sobrepujava
als naturals cansats y atraballats, y aixis també
perderen á Ausona que la havian tornada á cobrar.»

Tornem ara á nostre Fátima, á la que procurava

persuadir un dels capdills de Agolant lo ferós Muley-Hassem.

—¿Veyeu, senyora, vostres soldats que tranquil·ment se'n van á Ausona? Se'n van alegres porque han cregut que vos estavau lliure ab vostre donzella. Aixís es que ningú vos cercará en aquest castell dintre del qual reynareu com á sultana ó geníegareu com á captiva.

—Vos ho he dit y per últim cop os repeteixo, jamay donaré la má á un enemich de mon pare.

—Mireu Fátima la fosquetat d' aquest calabosso, ell li deya, mostrantli una obertura practicada en lo pis del terrat hont estavan, que donava pas á una presó fúnebre, qual fosquetat no podian véncer los raigs del sol ixent. Aquest es lo palau que vos tinch previngut dat cas que no vulgau cedir á mos desitjos: per vos deixo de cumplir los manaments de Agolant; li he dit que habiau fugit y si algú os vegés jo estaria perdut sens remey.

—Sent aixís tinch de estar amagada de la vista de tot lo mon?...

—Sí, senyora; mes en lloch d' esta presó tant repugnant podeu escullir altre cambra retirada del castell que faré adornar ab las mes ricas telas del Assia y ahont regnareu porque jo seré vostre esclau...

—Prefereixo la captivitat al honor que 'm voleu dispensar.

Una hora despres de la escena que solzament habem apuntat, Fátima plorava en los brassos de Beatris sa trista sort, la dura captivitat á que 's veyia condemnada per aquell implacable enemich de son pare. Pera aumentar mes sa desgracia, res sabia de Zatto, y son butxí ab un excés de ferositat li habia noticiat la rendició de Barcelona y la mort dels capdills que la defenian. Abenazir era un d' ells, manava la cavallería del walí ausent... sens dupte hauria mort en la batalla.

Pera Fátima no hi habia, donchs, cap humana esperansa: sos servidors la creyan fora del castell, son pare era en país estranger, Abenazir mort ó enganyat ab la relació de sos mateixos soldats. ¿Quí socorrerá á Fátima? ¿Podrá deblegarse á las promesas del seu butxí? Aquest aixís ho espera al menys y per ço cada dia quan lo sol es al mitj de sa carra, ab la excusa de resar la oració del mitj dia, puja al terrat, s' encamina sol á la obertura del calabosso y renova sas promesas de llibertat y seducció á la verge, qual odi contra son enemich va augmentant progressivament.

¡Pobre Fátima! ajeguda al fons de la negra presó ja no sap cuants dias y cuantas nits s' han anat soccehint ab monotonía aterradora, sens que en aquest espay de temps hagi pogut endolsir sa trista existencia la mes petita guspira de esperança ni la mes llunyana idea de llibertat.

Beatrisera l'únich consol de Fátima; algunas voltas procurava distraurel·la ab las relacions cavallerescas que tant en us estavan en aquells temps; altres voltas recordant la fortaleza dels primers mártirs del cristianisme feya per esforsar l' esperit abatut de sa senyora. La historia de la jove mártir ausetana

Celeriana li havia fet vessar llágrimes de tendresa dantli forsas pera resistir á las promesas de Muley-Hassem.

—Quan los homes nos desamparan, li deya un dia, encara 'ns queda lo refugi mes poderós que es lo de Déu, que jamay deixa de sa má á aquell que de cor l' invoca.

—¿Hi ha exemple d' algun captiu que per la intercessió de tón Déu hagia conegut la llibertat?

—Molts, Maria; al comens de la Iglesia Herodes se proposá matar als apóstols de nostra religió, y habent empresonat á Pere que era lo principal d' ells, tractá d' ajusticiarlo devant del poble despres de la Pascua. Temerós lo tirá de que se li escapés, prengué las mes estranyas precaucions; posá moltes guardias y fins dintre de la presó estavan dos soldats vigilant al prés, dormint un á cada costat. Pere estava lligat ab fortas cadenas.

Res hi valgué; se presentá un dia l' ángel del Senyor y despertant al apóstol, li diu: aixecat de pressa, y en lo mateix instant li caygueren las cadenas. Pere seguint al ángel, atravessá la primera y segona guardia sens que ningú tractás de impedirlo fins á trovarse en lo carrer duptant encara si era somni ó realitat lo que li estava succehint.

—Maravillosa es aquesta historia, mes ¿puch compararme ab lo príncep dels apóstols de Cristo, jo pobre nina mora encara y presonera d' un tirá?

—Escoltau, senyora, escoltau. Bárbara era també una pobre verge abandonada enterament del mon; son pare la tancá en una torre de son castell y la pobre no tenia allí altre consol que 'l de Jesucrist...

—¿Fingeixes aquesta historia porque seguia semblant á la meva?

—No, senyora; Bárbara era una donzella cristiana filla d' una de las mes nobles familias de Níamedia. Un dia, Dioscoro (que aixís s' anomenava lo pare de Bárbara) se irritá de tal manera que anava á matarla...

—¿Cels!

—No temau, senyora, los cels la protejiren; aixís que 'l tirá aixecá lo bras parricida, las parets de la presó s' obriren miraculosament y Bárbara 's escapá.

—Emperó aytals miracles no 's fan avuy dia.

—¿Qué diéu? ¡ah! No coneixeu vos lo poder de Déu. Y dihent aixó Beatris s' agenollá als peus de la desconsolada primcesa y agafantli las duas mans prosseguí ab estas paraulas: ¿Pensau tal vegada, senyora mia, que s' ha escursat lo bras de Déu? ¿qué ha minvat son poder ab lo temps? Donchs aneu errada en gran manera y no dupto que 'l cel tindrà compassió de nosaltres.

Aixís era com Beatris, la cándida donzella cristiana anava sostenint las forças en l' abatut cor de la primcesa: ella li ensenyava de fer oració, parlantli cuan no de la confiansa que debian tenir en la Verge del Coll que havian anat á visitar la mateixa vigilia de sa captivitat. ¡Quantas voltas la aborrida veu de Muley-Hassem habia interromput la fervorosa oració, las tendras pregaries de aque-

llas cándidas verges, que demanaven al Déu dels cristians la llibertat que no esperaven dels homes.

Un dia en que nostras captives estaven entregadas á la oració s' obrí contra la costum la obertura de la presó pera donar pas á un nou presoner, al que no pogueren distingir á causa de la gran fosquetat, lo qual fou tancat en aquella masmorra.

—¿Quina de vosaltres es, preguntá lo nou presoner, la que s' anomena Fátima?

—¿Que li voléu? respongué aquesta no retornada encara de la sorpresa que li causá aquella escena.

—Ferli un present per cert ben petit de part d' un cristiá que, sens coneixerla, s' interessa per ella.

Y allargant las mans en aquella fosquetat topá ab las de Fátima, que s' apoderá ab ávida curiositat d' una petita bossa de seda que guardava los sechs tronchs d' una flor.

Gayre bé 's desmayá d' alegria al contacte d' aquell objecte que no li era desconegut. Sa posició la feu recelosa y prudent y digué al nou vingut ab la mes estudiada indiferencia.

—¿Qui es aquest cristiá qu' aixó m' envia? ¿que es lo que vol? ¿qui sou vos?

Solzament puch dirvos que só marroch y que serveixo á las ordres del senyor d' aquest castell.

En las pocas horas de llibertat que 'm deixa l' estar á vostra vigilancia y que sols comparteixo ab un altre, per ser los dos de la major confiança de Muley-Hassem m' agrada anar al poble vehí, ahont he contret amistat ab alguns cristians que s' ocupan en la fàbrica d' un gran y sumptuos edifici, al que donan la estructura arábica. Casualment so mestre de casas y ab aquest motiu parlárem ab lo director de la obra de la elegancia y solidesa de nostra arquitectura: un dia, despres de llargas discussions me regalá un poquet d' opi, lo mes pur que he saborejat en ma vida; obligat per aquest regalo digne d' un wálí me vas oferir á servirlo en quant me manés y pogués cumplir.

—No esperava menys d' un amich, me digué allargantme la má, accepto l' oferiment. So molt capritxós y m' he proposat tenir relacions ab una de las dos presonerias que están tancadas en la torre del castell, desitjo que t' encarreguis de portarli mos obsequis.

Aquestas paraulas me deixaren mut de sorpresa. Creya que vostre tancament era ignorat de tot lo mon, fins dels mateixos habitants del castell, á excepció de nosaltres dos, únichs que vigilam continuament la entrada de la presó, á fi de que ningú s' acosti á ella y puga saber vostra presencia. Algun geni dels cristians li havia revelat secrets impenetrables ó tenia 'l medi de saber cosas molt reservadas. Me doná tantas probas que no vas poder negarli vostra presencia y li prometí servirlo en tan no 'm comprometés ab mon senyor.

—Es molt senzill, me digué; fes una falta que l' obligui á tancarte en la presó, li donas aquesta bos-

seta en que hi ha una planta d' una virtut molt maravellosa, ella 't donará un rull de sos cavells y tindrém ja entaulada la correspondencia que tu li entregarás ab lo menjar, sens necessitat de que 't tornin á tencar, ni de que li diguis altre paraula.

Per lograr que 'm tanquessen he hagut de cometre moltras, moltras faltas y alguns dias han passat pera poder lograrho. He complert lo encárrech y he guanyat altre porció d' opi ab tal que 'm dongueu un poch de vostres cabells.

—Te 'ls entregaré sols perque no 't falti l' opi, y digas al cristiá que la planta que conté la bosseta deu esser molt maravellosa, cuan m' obliga á estimarlo; y ja que no puch enviarli altre cosa, dígalí que desitjo enviarli una *némora*.

Desgraciadament pera Fátima son carceller no sabia mes que lo que habia dit y no podia respondrer á las mil y una preguntas que ella li hauria fet.

Arribat lo suspirat moment de trobarse sola ab Beatris se tirá á sos brassos y exclamá: La Verge del Coll s' ha apiadat de nosaltres! Abenasir viu, está prop de aquest castell, ell nos salvará! ¿Que hi fa que siga inespugnable? res s' oposa á sa voluntat; no sé quins son sos medis, sos plans, pero sé de cert que la Verge me deslliurará per la sua mediación. ¡Ah! ¡quant l' estimo, y ell m' estima també! ¡Oh, si! la flor que conté aquesta bosseta es una sempreviva, jo li habia regalada en temps mes ditxosos, y ell la portava sempre sobre son pit. Quan ell se despren de tan rica joya es pera recordarme los afanyes de son cor, quals mohiments ha sentit aquesta flor, que ara poso sobre del meu... com un talisman que 'm reanimará y 'm donará un valor desconegut, increible. Dintre poch Abenasir sabrá que existeixo y que só víctima de son amor.

Tu, Beatris, no entens lo llenguatge de las flors; en l' Orient per medi d' ellas nos comuniquem tots nostres sentiments: la jove enamorada espressa ab aquest llenguatge misteriós y poétich tots los afectes de son pit al que regne en ell. Desde la *lila* que significa la primera emoció del amor fins al *girasol* que espressa un amor frenétich, hi ha un sens número de graduacions espressadas totas per altres tantas flors, y fins una mateixa flor representa afectes diferents, segons son estat y col·locació. No dupto que Abenasir se comunicará ab mi per medi d' aquest tendre llenguatge; lo que sento molt es no poder contestarli per no tenir d' aquestos signes misteriosos ab que puga espressar á mon amat las diferents sensacions que m' agitan.

Abenasir habia previst aquesta dificultat y aixís enviá á sa aymada un gros ram de diferentas flors, juntament ab un ramet format d' una *caputxina* y *llorer* que lo fael carceller li baixá junt ab lo menjar.

—No m' enganyava, Beatris, digué Fátima molt alegre á sa amiga, Abenasir nos salvará, diu que tingue discreció y que la victoria es nostra.

Ab la mateixa cinta lligá Fátima altre ramet compost de *balsamina*, *primavera* y una *rosa blanca* mística, qual significat explicá á Beatris. «Estich im-

pacienta, tinch en tu ma esperança y moriré ans
que faltar al teu amor y á la virtut.»

JOAQUIM SALARICH.

(Seguirá.)

¡ OH TRIST !

Monts y valls n' he travessat
Deserts y plens d'abriulls;
Ni rius ni fonts hi he trobat:
¡Tot sech ¡ay! com los méus ulls
Que tants plors, tants, n' han llansat!...
Ahi tot era verdor
Péls camps, y... ¡quina mudansa!...
Vuy no s' hi troba una flor!
¡Oh trist!... tampoch esperança
S' hi troba ja en lo méu cor!

✠ BENET GIRBAL.

BIBLIOGRAFÍA.

FLORS DE MALLORCA.

Poesías de autors vivents, premiades les mes en los Jochs
Florals de Barcelona.—Palma.—Estampa de Pere Jo-
seph Gelabert, 1873.

Notable es, sobre tot per la qualitat, lo contingent de
forsas que la illa mallorquina ha aportat en aussili de sas
germanas Catalunya y Valencia en la pacífica lluyta que al-
guns anys fa sostenen contra l' oblit y la ignorancia per á
emancipar á la llengua mare del jou ab que influencias es-
ternas la retenian esclava y tornarla al mon de la sabiesa
exornada ab las galas que un temps li conquistaren tant
preeminent sitial en la cort de las literaturas neo-llatinas.

Molt li té d'agrahir als bons fills d' aquella terra la llen-
gua; en tots terrenos han demostrat que podian y volian
esforsarse en son servey y que no debades la historia de
Catalunya registrava una bona porció de noms d' escriptors
mallorquins, que dedicats en los temps clàssichs al conreu
de las ciencias, fins de las mes abstrusas, y de la literatura,
havian lograt salvar llurs noms de la obscuritat ¡ignominio-
sa y trametre 'ls á la posteritat ab la aureola d' immaculada
gloria.

La poesia no ha estat certament lo ram de la literatura
que menos eco ha trobat en la terra dels glosadors; y las
obras dels poetas mallorquins han estat altres dels tants
testimonis eloqüents que proban lo vigor de la Musa catala-
na en la present época, la originalitat de que va revestida y
'ls mérits que reuneix á la consideració y estima de la gent
de bon gust y d' ilustrada crítica.

La invitació endressada pels bons patricis que en hora
oportuna pensaren en restaurar los Jochs Florals no trobá
sorts als poetas de Mallorca; dedicats fins alashoras aques-
tos á cantar llurs inspiracions en una llengua apresada á esco-
la y que poch ó molt y mes abiat molt que poch los hi era
violenta, com ho era y ho es á tots los qui no la han sentida
de desde 'l bressol, vegeren obrirse á llurs ingenis una nova
via mes fácil de recorre y que 'ls hi prometia ensemps que
mes gloria, la envejable satisfacció de ser útils á la patria
y de cumplir un deber ineludible per á tot aquell qui es ver
amador de la sehua.

Lo Saló de Cent y mes tart lo de la Llotja han ressonat
cent colps ab los picaments de mans que un públich entés
endressava á las inspiradas creacions dels ingenis mallor-
quins, y á aquells d' entre estos mes preclars que lograven
conquistar l' honrós dictat de Mestre en Gay Saber; y no es
descaminat esperar que una y cent vegadas tornarán á res-
sonar iguals aplaudiments, si no s' esmortuixen, que no
s' esmortuixen l' escalf poétich de que ha donat ja mostrás
tangibles una nova generació, diguemho aixís, de poetas qui
en los Jochs Florals y altres certámens y en publicacions y
revistas han comensat á treure 'l cap ab prou ale per á re-
montarse y ser un dia altres dels favorits predilectes de la
Musa catalana.

Obra es tot aixó primariament dels Jochs Florals, y si per
los efectes se pot judicar de las causas, digan los enemichs
d' aquella institució si ha produhit ó no ha produhit fruyts,
si han fet bé ó han fet mal á la literatura uns certámens que
tants bons poetas han exhibit ab l' atractiu de la gloria,
ajudant á que 's mantingués vigorós l' entusiasme que 'l
despertar de la literatura, dita provincial, ha produhit en los
fills de las terras catalanas.

Lo volum qual títol serveix d' epígrafe á aquestes ratllas
y en que 'ls poetas mallorquins han agrupat, al costat d' al-
tras d' inéditas, la major part de las poesias que han me-
rescut distincions en los Jochs Florals de Barcelona es un
alegat irrefutable en pro de la bondat d' aquestos, en pro de
la bondat de la moderna literatura catalana y en pro també
de la no petita part que á la illa de Mallorca li pertoca en la
renaixensa d' aquesta literatura.

Bona idea, donchs, es la que ha mogut l' arreplech de
las *Flors de Mallorca*, dispersas en altres volums, idea que
queda desenrotllada en las nobles y entusiastas frases de
la *Introducció* de que 'l colector ha fet precedir son aplech y
que queda justificadíssima per las poesias que en dit volum
publican respectivament las Sras. Penya, Herreros y Cay-
marí y 'ls Srs. Rosselló, Aguiló (Tomás y Marian), Pons y
Gallarza, Forteza (Guillem, Tomás y Geroni), Amer, Zavaleta,
Penya, Picó, Maura, Ferrá, Taronjé, Obrador, Sancho,
Prohens, Ensenyat y Alcover.

Lo que havem dit fins ara y 'l sapiguer per tant quinas
son una bona part de las poesias inclosas en las *Flors de
Mallorca* dirá al lector perque no fem aquí una crítica ni
detallada ni general de tal publicació; conegudas y aprecia-
das, com son ja anticipadament, en llur justa válua, fora
estemporani empenyarse en probar llur bondat. Poesias com
Lo Castell de la Armonia, *La torre del misteri*, *Esperança*,
La Montanya Catalana, *Constança d' Aragó* y altres que no
están molt per avall del nivell d' aquestas, massa tenen
probadas y sentidas llurs qualitats per á que vinga un crí-
tich modest y 's vulga entretenir en probar que las tenen;
llur bondat te ja, diguemho aixís, autoritat de cosa judi-
cada y 'l vot unánim dels jutges entesos que las hi discerni-
ren premis y 'l vot unánim de tots los qui las coneixen es la
mellor y la única alabansa de que al present son suscep-
tibles.

S' ens permete, empero, dir aixís en pochos mots que la
impresió que fa neixe lo volum en qüestió, no desmenteix
la idea que del carácter general de la moderna poesia cata-
lana fan los qui coneixen sas mes capdals produccions. Ni
es lloch aquí, ni es per altra part modestia lo dir que no
som prou competens, per á donar una idea precisa ab los
corresponents justificatius d' aquella apreciació; pot dirse,
empero, y no es nostra la idea, que la poesia catalana en sa
essencia íntima, si hi cap la frase, salvant sempre escepcions
es enemiga dels colps d' efecte rebuscats y retorsuts, que
acás enlletjeixen moltras de las produccions d' altres litera-
turas modernas; que afecta un carácter de gravetat y sobria
serietat renyida ab aquella exageració de sentiments que

molts traduïen per exuberancia de vida y que ho es de una vida fictícia; que es apassionada sens incorre en un romanticisme de mala lley; que canta 'ls afectes del cor sense desnaturalisarlos extremantlos y trayentlos fora de llur caril; que idolatra la naturalesa y en la contemplació de sos sublims espectacles trova sanítos nudriment per á un espiritualisme religiós per escelencia; que si es fins á cert punt la poesia del passat ho es occurrint á una necessitat històrica del present y que correlativament se distingeix en sa forma estrínseca per una senzillesa que te moltes reminiscencias de la Musa popular, com á fillas que son besones d' unas mateixas montanyas y d' uns mateixos plans y que 's vesteix ab un estil de parlar ni vulgar ni rimbombant, atenintse á un just medi que obté sempre lo sufragi de la opinió ilustrada, perque, com diu en Pascal, agrada lo trobar que parla un home allá hont un pensava sentir parlar á un autor, mentres que 'l trobar á un autor allí hont un cerca un home causa una desilusió notable.

Tal impressió, que fa formar la lectura de las poesias ja de tothom conegudas que van estampadas en las *Flors de Mallorca*, queda corroborada també per las no premiadas y las inéditas que al costat d' aquellas se publican. L' *Avant* d' en Gabriel Maura (1) odissea d' aquest viatger errant que 'n diuhen humanitat, la *Pobre Mare* d' en Geroni Rosselló, que vé á ser un dolorosíssim episodi d' aquell poema, la animada poesia d' en Marian Aguiló dedicada al Arxiu de la Corona d' Aragó en lo dia de sa apertura, la bellíssima balada d' en Tomás Aguiló *L' ombra*, la *Ventada* d' en Ferrá, las sentidas poesias de las Sras. Penya, Herreros y Caymarí. La *Mal Casada* d' en Obrador, los *Capolls*, primeras inspi, raciones que auguran á llurs autors un bon porvenir literari si no malaguanyan las disposicions que ara en ells apuntan, en una paraula, totes las que no premiadas figuran en lo volum, son testimonis que de certa ciencia deposen en pro de la asserció adalt feta, que com hem dit no es nostra mes que en la manera de vertirla, sino de competents personas qui s' han fet un pler d' estudiar lo carácter y tendencias de la literatura catalana en la darrera meytat del segle XIX.

Terminarem aquesta sucinta bibliografia, aplaudint la idea de posar avans de las poesias de cada hui dels autors de las *Flors de Mallorca* algunas noticias biográficas que en son temps podrán estalviar feyna al qui 's propose continuar lo Diccionari d' Escriptors catalans, y estrayentne com á nova important la de que lo Mestre en Gay Saber en Geroni Rosselló disposa la impressió de un volum de sas poesias líricas mallorquinas baix lo nom de *Lo Cançoner de Miramar*, que tots veurem ab gust.

J. SARDÁ Y LLORET.

Barcelona 1 de Febrer de 1874.

La següent poesia inédita del Rector de Vallfogona forma també part de la col·lecció que de dit escriptor poseheix nostre col·laborador En Ramon Pico y Canpamar; y que ja 'n donarem mostra en lo número primer d' enguany.

QUEIXAS DE UN GALAN Á SA DAMA.

Posat entre las ruinas
de sa desolada patria,
lo pastor de las desdixas,

(1) Nostres lectors la coneixen per haver estat publicada en las planas d' aquesta Revista, transcribintla de la *Revista Balear*.

que sempre las té qui ama,
mirava de una alta serra
la terra ahont habitava
la seua dolsa pastora,
y com si fos prop l' hi parla:

Déyali dos mil requiebros,
ternuras, dolsas paraulas,
y veent no l' hi responia,
d' esta manera 's queixava:

—Ingrata pastora bella,
d' esta vida gloria amada
¿com es possible que aixís
olvidis finesas tantas?
Com es possible, pastora,
que ab tants sospirs, tantas ánsias
de un pastor que tant t' adora
no se 't rompin las entranyas?
¿No 't recordan las festetas
y caricias regaladas
que t' he fetas algun dia
y deyas que t' agradavan?

Fes lo que sias servida,
que 't torn' dir altra vegada,
que ahont se vulla que sias
serán tuas mas entranyas.

CONSISTORI DELS JOCHS FLORALS DE LA LLENGUA CATALANA.

Los set mantenedors del Consistori dels Jochs Florals de la Llengua Catalana en l' any present de mil vuyt cents setanta quatre, setzé de llur restauració, cumplint la honrosa comanda que 'ls hi fou feta per lo respectable Cos d' Adjunts en sessió de vint y dos del finat Desembre, convocan á tots los experts y honorables trobadors y escriptors de Catalunya y dels demés llochs hont la nostra llengua es parlada ó coneguda per que vingan á pendre part en lo públich certámen que á tenor dels Estatuts de dit Cos se celebrará enguany y que será regit per lo present

CARTELL.

Lo primer Diumenge del Maig vinent, á 3 del mes, tindrà lloch la poética festa dels Jochs Florals, en la que seran adjudicats als autors de les mellors poesies que 's presenten los premis ordinaris que 'ls citats Estatuts ordenan concedir-se y son, á saber:

Una ENGLANTINA D' OR, corresponent al mot de Pátria dels tres que constitueixen la divisa adoptada por est Consistori, y será donada á aquell qui haje mes ben trobat sobre fets de la Historia de Catalunya ó be sobre usatges y costums catalanes; ab lo ben entés de que en tal designació històrica se comprenen tots y cadascun dels antichs territoris hont era y es parlada la nostra llengua y que formant la anomenada Nació Catalana eran part integrant de la gloriosíssima Corona d' Aragó. En igualtat de mérit será preferida la composició escrita en forma de romanç ó de llegenda.

Una VIOLA D' OR Y ARGENT, corresponent al mot de Fé, y s' entregará al autor de la mellor composició moral ó religiosa.

Una FLOR NATURAL, que es lo premi anomenat d' honor y cortesia y correspon al mot d' Amor, serà per á qui haje fet mes bona composició en vers, y la qüestió de que's tracte se deixa al gust y franch arbitre de llurs autors. Qui obtinga est premi deurá ferne present á la dama que elegirá, la qual, proclamada REYNA DE LA FESTA com se solia fer antiguament, donará les joyes als autors llorejats.

Les dues poesies que respectivament s' acosten mes en mérit á cada una de les que hagen merescut dits premis, obtindrán PONCELLES de les mateixes Flors, ço es, una poncella oberta la primera y una de closa la segona, naturals les corresponents al premi tercer y de metall preciós les altres.

Una CIGALA D' OR oferta pèl Sr. President d' est Consistori, que s' adjudicarà al qui mellor cante *La Patria Catalana*, considerada en sa manera de ser moral y material dintre de la unitat de la nació espanyola, ab la fesomia característica que li donan ses costums, la organisació de la familia, los hàbits de treball de sos habitants y com á consecuença ab l' esperit especial que la anima en totes les manifestacions de sa vitalitat.

Lo Consistori, acceptant la oferta que li ha fet la Societat literaria «La Jove Catalunya», desitjosa de contribuir ab tots sos medis á la popularisació del us de la llengua en los diferents rams de la Ciència y de la Literatura, adjudicarà una PLOMA DE ARGENT Y OR «al autor de la mellor memoria en la qual sense eixir del ample camp de la historia dels antichs regnes ahont encara avuy s' enten y es parlada nostra llengua y servintse de la prosa catalana, ab mes belleça y veritat descriue una época, pinte un episodi ó narre 'ls fets mes principals de la vida d' un personatge.»

Queda ademés facultat lo Consistori per adjudicar, á mes del premi, dos accésits á aquelles dues d' entre les composicions presentades que 'n sian dignes á son judici, quals accésits consistiran en llibres d' Historia de Catalunya.

Acceptant també la oferta que li ha estat feta per la Societat artística y literaria que te per nom «La Misteriosa» y per objecte fomentar la afició á les lletres y les arts catalanes, adjudicarà á mes dels ja citats y com á premi extraordinari un BUCH D' ARGENT AB UNA ABELLA D' OR al qui presente la mellor epístola satírica moral.

Les composicions que opten als premis expressats haurán de ser inédites y escrites en antich ó modern catalá literari d' est Principat ó de Mallorca y Valencia essent igualment admeses en qualsevol dels dialectes del mitj dia de França, si llurs autors, fugint d' altres estils de parlar estranys al país de la llengua d' oc, fan per escriureles á la manera mes simil del antich provençal ó catalá literari.

Totes elles haurán de ser presentades al Secretari del Consistori (Banyus nous, 8, 3.er) avans del mitj dia del 10 d' Abril, havent d' anar acompanyat á cada una un plech clos que contindrà lo nom de son autor y durá per sobrescrit lo títol y lema de la composició á que pertany.

En l' acte de la festa tindrà lloch l' apertura dels plechs corresponents á les poesies premiades: los corresponents á les que no hagen obtingut premi serán publicament cremats.

Les composicions que hagen obtingut premis quedan de propietat del Consistori per un any que 's conta de desde 'l dia de la festa, tot segons acort pres per lo Cos d' Adjunts. Barcelona 31 de Janer de 1874.

ALBERT DE QUINTANA, *President*.—MARIAN AGUILÓ y FUSTER.—ANTONI CAMPS y FABRÉS.—JOSEPH COLL y VEHÍ.—FRANCESCH MASFERRER y ARQUIMBAU.—PERE NANOT-RENTART.—JOAN SARDÁ y LLORET, *Secretari*.

NOVAS.

La redacció de «La Notaria», periódich oficial del Colegi de Notaris del territori catalá, ha saludat lo comens del 4.º any de nostra publicació, ab tan llau-sengeras paraulas y una recomenació tan cordial, que, després de retornarli altre afectuós saludo de nostra part, no podém menys de felicitarlo per l' ardent amor patri qu' ara com durant los 46 anys complerts de sa vida, li han inspirat totes las cosas de Catalunya y en especial aquellas que directa ó incidentalment poden convenir á la il·lustrada classe, de quals interessos es ferm y valent defensor.

Igual salutació endressém als demés colegas, tan locals com forans que s' han ocupat novament d' est humil periódich catalá.

S' ha estrenat á l' Odeon la pessa en un acte *Un sabí per fcrsa*, y en lo Circo la que te per títol *Lo Retrato*, son autor En Timoteo Coll.

Lo reputat actor cómic Sr. Perelló ha fet estampar sa darrera producció *Diners ó la vida*, estrenada en lo Teatre Principal de Vilanova lo passat Desembre, en la qual, com en totes sas demés obras, usa 'l pseudónim de *Simon de l' ombra*.

Está representantse ab moltíssim d' éxit en un dels teatres de Madrit una traducció castellana de la aplaudida pessa d' En Joseph Maria Arnau *Lo pollastre aixalat*. Tenim motius pera creure que aquest primer pas donat pels autors castellans pera fer coneixer nostra literatura dramática, no serà 'l darrer, ja que de cada dia van manifestant aquells mes afició al desenrotllament de nostra renaxensa.

Lo dia de la Candelera tinguerem lo gust d' assistir á una de las magníficas vetlladas que la societat «La Misteriosa» ve donant aquest iver, en los salons del conegut comerciant y ferm catalanista D. Francesch Mandri y Dezo.

Entre la distingida reunió que en ells s' aplega tinguerem lloch de veure á alguns dels mes renomats poetas y escriptors catalans, axis dels antichs com dels novells, y de sentir molt bellas é inspiradas composicions, degudas als matexos, las quals alternadas ab agradosas tocadas de bona música y de xistosos rahonaments, expansions de l' alegre juvenesa, feren que las horas d' aquella vetllada passassen rápidas á no poguer mes y deliciosament agradables per tots los que á la matexa assistiren.

Tan de bó que entre las molts societats particulars que 'n la nostra capital funcionan l' eczemple d' aquesta no fos perdut, y, aprofitant los medis de que 'l catalanisme disposa, sapiguessen divertir-se, com ja es hora qu' es fasse mes al istil de la terra y donant entrada en los salons á una llengua tant digne de ser atmesa y distingida.

La societat *El Foment de la Produccion Nacional* inaugurarà 'l 15 d' aquest mes l' Exposició y Museo establerts en lo local de la matexa. En ella no tan sols s' admeten los objectes dels socis si que també s' acceptan de tots los fabricants é industrials que vullan pendrehi part, acte que aplaudim de tot cor, puig ha de ser en benefici de la Exposició expressada.

La empresa de *La Ilustració Espanyola y Americana* obra un públich concurs pera premiar las obras artísticas y literarias que fassin mes pera la classe de son periódich.

Aquest certámen tant digne d' elogi per proporcionar ab ell com diu lo seu il·lustrat propietari D. Abelardo de Cárlos «ocasió de que surtin á llum aquells ingenis que per circumstancias particulars viuen desconeguts» farà que obtingan mes varietat, si cap, las columnas de son periódich ab los nous treballs que produhirán los literatos y artistas perell tant protegits.

Tots aquells que vullan pendre part en est certámen podrán veure en lo número quart d' aquest any de *La Ilustracion* las bases establertas.